

Адміністративне право і процес

УДК 349.6:502.131.1(477)(4–672ЄС)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17528625>

Адміністративно-правові механізми гарантування екологічної безпеки в умовах кліматичних змін: досвід України та перспективи гармонізації з нормами ЄС

Семенюк-Прибатень Анна Вікторівна,

кандидат юридичних наук, старший викладач,
кафедра археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-0520-5083>

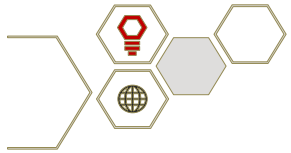
Адамовський Володимир Іванович,

кандидат історичних наук, доцент,
кафедра археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-9186-6234>

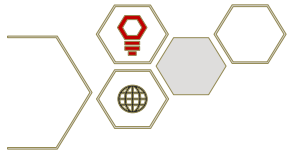
Хоптяр Юрій Анатолійович,

кандидат історичних наук, доцент,
кафедра археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-5164-6395>

Прийнято: 23.10.2025 | Опубліковано: 05.11.2025

Анотація. Актуальність дослідження зумовлено зростанням масштабів кліматичних змін, що впливають на екологічну політику та систему державного управління безпекою довкілля. В умовах інтеграції України до правового простору Європейського Союзу першочергового значення набуває модернізація адміністративно-правових механізмів, здатних забезпечити реалізацію принципів сталого розвитку, кліматичної адаптації та декарбонізації економіки. Мета роботи полягає у дослідженні трансформаційних процесів у системі адміністративно-правового регулювання екологічної безпеки України, з'ясуванні рівня його відповідності європейським стандартам і обґрунтуванні шляхів адаптації правових механізмів до викликів кліматичної політики ЄС. Методологічне підґрунтя формують системна і порівняльно-правова засади, інституційний аналіз, метод структурно-функціонального оцінювання, індикативний аналіз за даними Environmental Performance Index (EPI) та Sustainable Development Goals Index (SDG Index). Зокрема, використано положення міжнародних актів (Directive 2008/50/EC, Directive 2010/75/EU, Regulation (EU) 2021/1119 (EU Climate Law), European Green Deal і EU Adaptation Strategy 2021). Під час дослідження визначено, що Україна демонструє помірний прогрес у сфері декарбонізації, покращення якості повітря та розвитку кліматичної політики, однак зберігаються структурні проблеми в управлінні відходами, водними й лісовими ресурсами. Проаналізовано основні напрями гармонізації національного екологічного законодавства з правом ЄС, виявлено перешкоди інституційного, фінансового та технологічного характеру та шляхи їхнього подолання для оптимізації системи екологічного управління. Запропоновано концепцію вдосконалення адміністративно-правового регулювання екологічної безпеки на основі принципів Regulation (нормативний) – Responsibility (інституційний) – Resilience (адміністративний) – Reporting (економіко-правовий), що поєднує нормативне оновлення, підвищення інституційної відповідальності, цифровізацію екомоніторингу та розвиток

економіко-правових стимулів («зелені» інвестиції, екологічне оподаткування, кліматична звітність).

Ключові слова: екологічна політика, кліматичне врядування, правова гармонізація, сталий розвиток, декарбонізація, екомоніторинг.

**Administrative and legal mechanisms for ensuring environmental safety
under climate change: the experience of Ukraine and prospects for
harmonization with EU Standards**

Anna Semeniuk-Prybaten,

Candidate of Law, Senior Lecturer, Department of Archaeology Studies, Special
Historical and Legal Disciplines, Ivan Ogienko National University of Kamianets-
Podilskyi, Kamianets-Podilskyi, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-0520-5083>

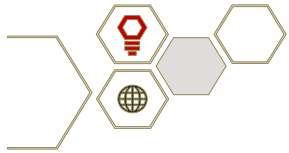
Volodymyr Adamovsky,

Candidate of Historical Sciences, Docent, Department of Archaeology Studies,
Special Historical and Legal Disciplines, Ivan Ogienko National University of
Kamianets-Podilskyi, Kamianets-Podilskyi, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-9186-6234>

Yurii Khoptiar,

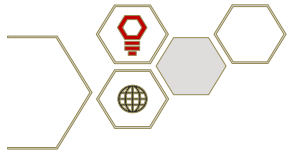
Candidate of Historical Sciences, Docent, Department of Archaeology Studies,
Special Historical and Legal Disciplines, Ivan Ogienko National University of
Kamianets-Podilskyi, Kamianets-Podilskyi, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-5164-6395>

Abstract. The relevance of the study is determined by the growing scale of climate change, which is transforming environmental policy and the state's

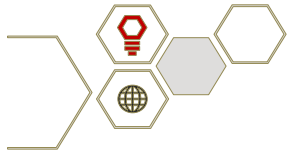
environmental safety governance system. In the context of Ukraine's integration into the European Union's legal space, modernising administrative and legal mechanisms to ensure the implementation of sustainable development principles, climate adaptation, and economic decarbonization becomes a priority. The purpose of the paper is to examine the transformational processes within Ukraine's administrative and legal framework for environmental safety, to determine its compliance with European standards, and to substantiate the ways of adapting legal mechanisms to the challenges of EU climate policy. The methodological framework combines systemic and comparative-legal approaches, institutional analysis, structural-functional assessment, and indicative analysis based on the Environmental Performance Index (EPI) and the Sustainable Development Goals Index (SDG Index). The study also relies on international instruments, including Directive 2008/50/EC, Directive 2010/75/EU, Regulation (EU) 2021/1119 (EU Climate Law), the European Green Deal, and the EU Adaptation Strategy 2021. The results reveal that Ukraine demonstrates moderate progress in decarbonization, air quality improvement, and climate policy development; however, persistent structural problems persist in waste management, water, and forest resource governance. The main directions of harmonising national environmental legislation with EU law were analysed, obstacles of an institutional, financial, and technological nature were identified, and ways to overcome them to optimise the environmental management system were identified. The study proposes a conceptual framework for improving administrative and legal regulation of environmental safety based on the principles of Regulation – Responsibility – Resilience – Reporting, which integrates legislative modernisation, enhanced institutional accountability, digitalisation of environmental monitoring, and the development of economic and legal incentives («green» investments, environmental taxation, and climate reporting).

Keywords: environmental policy, climate governance, legal harmonization, sustainable development, decarbonization, environmental monitoring.

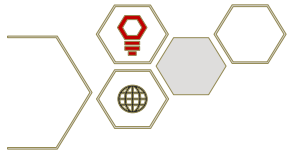

Постановка проблеми. Посилення кліматичних ризиків, деградація природних екосистем і зростання антропогенного навантаження на довкілля зумовлюють необхідність переосмислення ролі держави у гарантуванні екологічної безпеки [1, с. 69]. В умовах євроінтеграційного курсу Україна має не лише адаптувати своє законодавство до стандартів Європейського Союзу, а й забезпечити реальну дієвість адміністративно-правових механізмів у сфері захисту навколишнього середовища [2, р. 125]. Актуальність теми посилюється потребою переходу до моделі екологічного врядування, що ґрунтується на принципах сталого розвитку, цифрової прозорості, кліматичної відповідальності та партнерства між державою, бізнесом і громадою. Гармонізація з правовим надбанням (*acquis communautaire*) Європейського Союзу є не лише юридичною вимогою, а й інструментом модернізації всієї системи публічного управління екологічною політикою в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних умовах інтеграції України до Європейського Союзу питання гармонізації екологічної політики, правового регулювання та адміністративних механізмів безпеки довкілля набувають стратегічного значення. Дослідник М.-Г. Ціот (М.- G. Ciot) [2] аналізує вплив російсько-українського конфлікту на реалізацію Зеленого курсу в країнах Центрально-Східної Європи, наголошуючи на необхідності посилення продовольчої, енергетичної та екологічної безпеки. Вчений Я. Раті (J. Ráti) [3] окреслює концепцію «зеленої реконструкції» України як шляху поєднання післявоєнного відновлення з досягненням кліматичної нейтральності та переходом до кругової економіки. Автори С. Обушний та К. Венгер [4] вивчають інструменти Спільної аграрної політики ЄС і визначають напрями їхньої адаптації в українському агросекторі для підвищення екологічної стійкості. Науковець І. Копиця (I. Kopytsia) [5] критично оцінює стан правового регулювання питань зміни клімату в Україні, виокремивши прогалини у реалізації державної політики та надає рекомендації щодо її вдосконалення. Дослідник Л. Міхневич зі співавторами

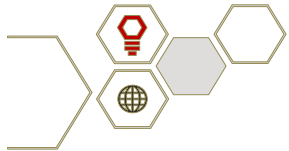
(L. Mikhnevych et al.) [6] акцентують на потребі поєднання соціального й екологічного права для забезпечення справедливого переходу до зеленої економіки. Вчений Л. Хан зі співавторами (L. Han et al.) [7] розглянули вплив воєнних дій на зростання викидів CO₂ у ЄС, що ускладнює реалізацію кліматичної політики, але сприяє перегляду питання енергетичної безпеки. Науковець Д. Ван зі співавторами (D. Wang et al.) [8] систематизують засади кліматичної політики ЄС, окресливши багаторівневу структуру управління, та акцентують на досягненні кліматичної нейтральності. Авторка М. Бочевська [9] розкриває концептуальні практики відновлення деградованих екосистем України, наголошуючи на важливості екосистемного менеджменту та зеленого фінансування. Дослідник П. Перерва зі співавторами [10] доводять, що синергія екологічного обліку та оподаткування є важливим інструментом досягнення Цілей сталого розвитку. Вчені П. Фламм та С. Кролл (P. Flamm & S. Kroll) [11] розглядають взаємозв'язок екологічної безпеки, миротворення та зеленої економічної відбудови України у контексті воєнних руйнувань. Автори К. Широких та О. Мелен-Забрамна (K. Shyrokykh & O. Melen-Zabramna) [12] виявляють два механізми європеїзації екологічної політики України: інструментальну відповідність вимогам та випереджальне наближення до норм Європейського зеленого курсу. Науковці О. Корогодова зі співавторами [13] наголошують на значенні технологічного трансферу між Україною та ЄС як засобу екологічної модернізації та інноваційного розвитку. Дослідник В. Клименко (V. Klymenko) [14] акцентує на порівнянні адміністративних структур екологічного управління України та ЄС, вказавши на необхідність посилення інституційної спроможності. Вчена Я. Тосун (J. Tosun) [15] доводить, що навіть у періоди геополітичних криз ЄС зберігає лідерство у сфері кліматичної політики завдяки стійкості багаторівневого управління. Нарешті, автор О. Білан [1] аналізує досвід Баварії щодо інтегрованого екологічного кодексу (BayUGB) і можливості його імплементації в Україні. Узагальнення наукових результатів дає змогу зробити

висновок, що системне поєднання правових, інституційних та економічних інструментів – передумова успішної гармонізації екологічної політики України з європейською практикою *acquis communautaire* та формуванням дієвої моделі сталого розвитку.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри суттєві напрацювання в окреслених напрямках, нерозв'язаними залишаються питання системної узгодженості адміністративно-правових механізмів гарантування екологічної безпеки, зокрема у частині розподілу повноважень між центральними та місцевими органами влади, інтеграції екологічних норм у секторальну політику, удосконалення механізмів екологічного контролю та моніторингу. Зокрема, недостатньо розробленими є правові інструменти імплементації кліматичних цілей ЄС у національне законодавство, питання цифровізації екологічного врядування та створення єдиного простору екологічної звітності відповідно до принципів Європейського зеленого курсу (European Green Deal). З огляду на ці питання дослідження спрямоване на виявлення проблем правозастосування, аналіз основних нормативних актів, оцінювання інституційної ефективності органів екологічного управління та формування пропозицій щодо створення адаптивного адміністративно-правового механізму, сумісного з принципами Європейського зеленого курсу та Кліматичного закону ЄС. Практична цінність дослідження полягає у можливості використання його результатів для удосконалення нормативно-правової бази України, оптимізації структури екологічного управління, підвищення ефективності міжвідомчої координації та впровадження інструментів цифрового моніторингу екологічних процесів, що у сукупності сприятиме зміцненню екологічної безпеки держави та наближенню до європейських стандартів сталого розвитку.

Формулювання цілей статті (визначення завдання). Метою статті є здійснення комплексного аналізу адміністративно-правових механізмів гарантування екологічної безпеки України в умовах кліматичних змін,

визначення ступеня їхньої відповідності нормам Європейського Союзу та обґрунтування напрямів їхнього удосконалення і гармонізації з екологічним правом ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пом'якшення наслідків зміни клімату посідає центральне місце у сучасній екологічній політиці, оскільки глобальне потепління загострює інші екологічні ризики та є загрозою здоров'ю та безпеці людини.

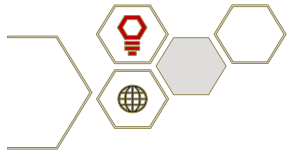
Стан кліматичної політики України доцільно оцінювати не лише через нормативно-правові реформи, але й на основі міжнародних показників результативності. Відповідно до методології Environmental Performance Index (EPI) 2024 року [16] інтегральний блок Climate Change Mitigation ґрунтується на 11 показниках, що відображають динаміку викидів основних парникових газів (ПГ), рівень короткотривалих кліматичних забруднювачів, прогноз до 2050 року та інтенсивність викидів у розрахунку на душу населення. Такий комплексний інструмент дає змогу об'єктивно оцінити екологічну трансформацію держави та ефективність впровадження кліматичної політики.

У цьому контексті Україна демонструє позитивну динаміку, що підтверджується позицією держави у міжнародних рейтингах. За показником «Зміна клімату» згідно з EPI-2024 (табл. 1), країна увійшла до першої тридцятки світових лідерів, що засвідчує прогрес у сфері декарбонізації та зближення з кліматичними стандартами ЄС.

Таблиця 1

Позиції України за показниками EPI, 2024

Категорія / Показник	Місце	Бал	Динаміка (10 років, %)
Індекс екологічної ефективності (загальний)	41	54,6	+8,3
Життєздатність екосистеми	51	58,9	+9,9
Біорізноманіття та середовище існування	68	53,8	+8,7
Ліси	67	54,8	-3,4
Рибальство	126	33,4	-4,1
Забруднення повітря	10	92,9	+31,3
Сільське господарство	11	76,4	+8,0
Водні ресурси	82	40,8	+0,3
Екологічна гігієна	77	47,9	+4,9

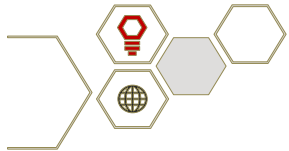

Категорія / Показник	Місце	Бал	Динаміка (10 років, %)
Якість повітря	90	39,9	+7,1
Санітарія та питна вода	50	73,7	-1,2
Важкі метали	56	64,5	+4,5
Управління відходами	152	22,2	-0,4
Зміна клімату (Climate Change)	25	53,9	+9,0
Скоригований темп зростання викидів CO ₂	14	62,6	+9,6
Скоригований темп зростання викидів CH ₄	24	73,4	+20,6
Скоригований темп зростання викидів F-газів	145	0,0	-13,8
Скоригований темп зростання викидів N ₂ O	91	41,6	+10,1
Скоригований темп зростання чорного вуглецю	78	62,6	+9,9
Чисті потоки вуглецю (зміна земного покриву)	57	49,8	-0,2
Інтенсивність викидів ПГ	29	51,7	+9,2
Викиди ПГ на душу населення	14	55,3	+10,1
Прогнозовані викиди у 2050 році	79	23,9	+14,3
Прогнозовані сукупні викиди до 2050 р.	45	84,9	0,0

Джерело: сформовано автором на підставі [17]

За індикатором «Зміна клімату» (табл. 1) Україна у 2024 р. посіла 25-те місце серед 180 країн з показником 53,9 бала, що є відчутним прогресом у сфері кліматичної політики. Темпи скорочення викидів за останнє десятиліття становили близько 9%, що забезпечило входження держави до групи країн з помірно високими темпами декарбонізації. Загалом у рейтингу EPI-2024 Україна посіла 41-шу позицію (покращення на 8,3%), демонструючи збалансований прогрес екологічної політики. Найвищі результати досягнуті за напрямками «Забруднення повітря» (10-те місце) та «Сільське господарство» (11-те місце), що доводить ефективність заходів зі скорочення викидів та впровадження природоохоронних технологій в агросекторі. Водночас критично низькими залишаються показники управління відходами (152-ге місце) та рибальства (126-те місце), що окреслює необхідність посилення регуляторних механізмів і модернізації відповідної інфраструктури.

На особливу увагу заслуговують позитивні результати скорочення викидів парникових газів: CO₂ (-9,6%), CH₄ (-20,6%), N₂O (-10,1%), що підтверджує виконання міжнародних кліматичних зобов'язань. Висока позиція за прогнозом сукупних викидів до 2050 р. (45-те місце, 84,9 бала) засвідчує потенціал досягнення довгострокової вуглецевої нейтральності та

посилення кліматичної стійкості економіки.

Водночас досягнутий прогрес супроводжується системними викликами: низьким рівнем управління відходами, деградацією лісових екосистем і водних ресурсів, що свідчить про недосконалість правозастосування у сфері екологічного контролю. За таких умов гармонізація українського законодавства з екологічним правом ЄС є значущою для зміцнення інституційної спроможності держави, підвищення ефективності кліматичної політики та забезпечення відповідності стандартам Європейського зеленого курсу.

Комплексне уявлення про екологічну динаміку України доповнюють результати Індексу сталого розвитку (SDG Index 2025), що формує інтегральне оцінювання прогресу у досягненні 17 Цілей сталого розвитку ООН (табл. 2). Показники за Ціллю 13 «Кліматичні дії» демонструють узгодженість з результатами Індексу екологічної ефективності, що підтверджує збереження кліматичного напрямку серед найуразливіших і стратегічно важливих складників екологічної безпеки країни.

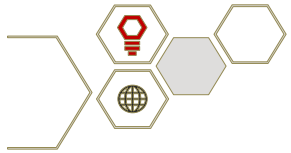
Таблиця 2

Позиції України за SDG Index, 2025

Показник	Значення	Місце серед 167 країн	Динаміка з 2015 р.	Оцінювання виконання Цілей
SDG Index Score (загальний)	75,7 бала	42	+3 п.п.	Середній рівень прогресу
SDG 13 – Кліматичні дії (Climate Action)	-	-	Стагнація	Значні проблеми залишаються
Викиди CO ₂ від спалювання викопного палива та виробництва цементу (tCO ₂ /особу)	3,8 (2023)	-	S	Потребує скорочення
Викиди ПГ, втілені в імпорті (tCO ₂ /особу)	1,3 (2024)	-	G	Позитивна тенденція
Викиди CO ₂ , втілені в експорті викопного палива (тонн/особу)	0,0 (2023)	-	•	Низький рівень

Примітка. «S» – стагнація (відсутність значущого прогресу); «G» – позитивна динаміка (green – покращення); «•» – стабільно низьке значення показника; «–» – дані відсутні або не оцінювалися у межах індексу. Показники наведено відповідно до методології SDG Index 2025.

Джерело: сформовано автором на підставі [18]

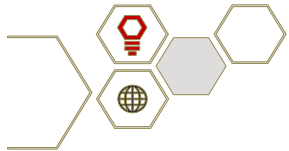

За результатами SDG Index 2025 Україна посідає 42-ге місце з показником 75,7 бала, що відображає помірний прогрес з 2015 р. (+3 п.п.). Водночас саме Ціль 13 «Кліматичні дії» залишається проблемною: фіксується стагнація темпів скорочення викидів CO₂, попри позитивну динаміку зменшення вуглецевого сліду імпорту та незначну роль країни у глобальному експорті викопного палива.

Таким чином, навіть за наявності поступу у декарбонізації та посиленні кліматичної політики, показники України все ще поступаються середньоєвропейським орієнтирам. Поточна стагнація за SDG 13 засвідчує необхідність подальшого зміцнення інституційної спроможності держави для повноцінного виконання зобов'язань за Паризькою угодою [19] та Європейським зеленим курсом [20].

Поєднання даних EPI та SDG Index дає змогу зробити висновок, що основним напрямом гармонізації екологічної політики України з нормами ЄС є інтеграція адміністративно-правових інструментів у систему реалізації Цілей сталого розвитку. Насамперед це стосується сфер боротьби зі зміною клімату, адаптації до її наслідків та посилення інституційної спроможності органів державної влади у сфері екологічного врядування. Формування ефективної нормативно-правової бази та вдосконалення механізмів правозастосування є основою для досягнення відповідності європейським стандартам екологічної безпеки.

Нормативно-правове обґрунтування екологічної безпеки України є складною системою, що поєднує законодавчі, стратегічні, інституційні та адміністративні елементи регулювання. Воно охоплює комплекс актів, спрямованих на охорону довкілля, запобігання негативному впливу господарської діяльності, адаптацію до зміни клімату та інтеграцію екологічних вимог у державну політику. В основі цієї системи лежать базові закони, що визначають принципи екологічної політики, механізми державного управління і контролю, зокрема стратегічні документи, що конкретизують

напрями реалізації кліматичних і природоохоронних цілей.

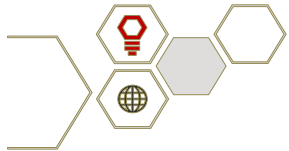
Інституційний компонент системи екологічного управління України представлений органами виконавчої влади різних рівнів, зокрема Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України та Державною екологічною інспекцією. Їхня діяльність спрямована на реалізацію політики сталого розвитку, здійснення екологічного моніторингу та забезпечення дотримання природоохоронного законодавства. Крім того, адміністративно-правові механізми охоплюють дозвільні процедури, оцінювання впливу на довкілля, стратегічну екологічну експертизу, контроль і відповідальність за порушення екологічних вимог.

Для систематизації базових елементів нормативно-правового регулювання у сфері екологічної та кліматичної політики та з'ясування їхнього значення у контексті наближення до нормативно-правових вимог ЄС у табл. 3 наведено їхню узагальнену характеристику.

Таблиця 3

Нормативно-правові та інституційні засади гарантування екологічної безпеки в Україні

Основні елементи	Коротка характеристика	Значення для гармонізації з правом ЄС
Законодавчий рівень		
Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»	Визначає принципи екологічної політики, повноваження органів влади, права громадян у сфері охорони довкілля	Є підґрунтям для імплементації європейських принципів сталого розвитку
Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку»	Встановлює процедуру оцінювання впливу планів і програм на довкілля	Забезпечує відповідність вимогам Директиви 2001/42/ЄС
Закон України «Про охорону атмосферного повітря»	Регламентує викиди забруднювальних речовин, встановлює стандарти якості повітря	Гармонізується з Директивою 2008/50/ЄС
Стратегічний рівень		
Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року	Визначає цілі кліматичної нейтральності та пріоритети державної політики	Формує основу для імплементації Європейського зеленого курсу
Національний план адаптації	Передбачає інтеграцію	Узгоджується з EU

Основні елементи	Коротка характеристика	Значення для гармонізації з правом ЄС
до зміни клімату (2023)	питань кліматичної адаптації у планування та фінансування	Adaptation Strategy 2021
Інституційний рівень		
Міндовкілля, Державна екологічна інспекція, місцеві органи влади	Реалізація політики, моніторинг, контроль, координація з міжнародними структурами	Забезпечують виконання міжнародних зобов'язань України
Адміністративний рівень		
Дозвільна система, стратегічне екологічне оцінювання (СЕО), експертиза впливу на довкілля (ОВД), адміністративна відповідальність	Гарантують контроль за дотриманням природоохоронного законодавства	Наближають регулювання до практик ЄС, зокрема до принципів «забруднювач платить» та «принципу обережності»

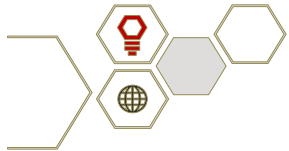
Джерело: сформовано авторами за [21; 22; 23; 24; 25]

Отже, така багаторівнева модель створює підґрунтя для узгодження національної екологічної політики з сучасними вимогами сталого розвитку і кліматичної трансформації. Одночасно ефективність її практичної реалізації визначається рівнем цифровізації екологічного контролю, узгодженістю міжгалузевого регулювання та якістю координації державних і місцевих інституцій.

Послідовне наближення українського екологічного законодавства до *acquis communautaire* Європейського Союзу є визначальною умовою подальшої євроінтеграції держави та формування системи ефективного екологічного врядування. Гармонізація з нормами ЄС передбачає не лише впровадження відповідних директив і регламентів, але й перебудову адміністративно-правових механізмів управління довкіллям, спрямованих на підвищення прозорості, підзвітності та результативності державної політики.

У межах Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [26] (Глава 6 «Довкілля») держава взяла на себе зобов'язання адаптувати національне законодавство до основоположних актів Європейського Союзу у сфері екології. Найважливішими напрямками такої адаптації є:

- імплементація директив ЄС: Directive 2008/50/EC [27] щодо якості

атмосферного повітря та чистішого повітря для Європи; Directive 2010/75/EU [28] про промислові викиди, що запроваджує інтегроване запобігання та контроль забруднення; Regulation (EU) 2021/1119 (EU Climate Law) [29], що визначає правові засади досягнення кліматичної нейтральності у межах ЄС до 2050 року;

- впровадження принципів Європейського зеленого курсу [20] та Стратегії ЄС з адаптації до зміни клімату (EU Adaptation Strategy 2021) [30], що передбачають перехід до низьковуглецевої економіки, розвиток відновлюваної енергетики та зміцнення кліматичної стійкості економічних секторів.

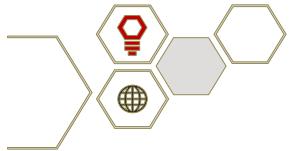
Водночас процес гармонізації стикається з низкою інституційних та економічних перешкод: недостатня міжвідомча координація, обмежене фінансування кліматичних програм, фрагментарність даних моніторингу та низький рівень цифровізації адміністративних процедур.

Для підвищення результативності правового зближення з *acquis* ЄС доцільно розробити узгоджений план дій, сформований з урахуванням стратегічних пріоритетів, потенційних ризиків та очікуваних ефектів від усунення наявних перешкод (табл. 4).

Таблиця 4

Шляхи гармонізації екологічної політики України з нормами ЄС

Напрямок гармонізації	Основні перешкоди	Потенційні ризики у разі відсутності адаптації	Очікуваний ефект від подолання
Імплементация директив ЄС у сфері охорони атмосферного повітря, водних ресурсів та контролю промислових викидів	Повільний темп наближення законодавства, відсутність повного механізму контролю відповідності	Погіршення якості довкілля, посилення транскордонного забруднення, зниження темпів інтеграції до ЄС	Єдині стандарти якості довкілля, доступ до європейських екологічних фондів
Розвиток кліматичного законодавства відповідно до EU	Недостатня правова деталізація механізмів скорочення викидів	Зростання вуглецевого сліду, втрати у торгівлі через Carbon Border	Підвищення конкурентоспроможності українських експортерів, зниження

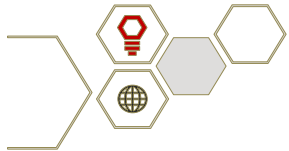

Напрямок гармонізації	Основні перешкоди	Потенційні ризики у разі відсутності адаптації	Очікуваний ефект від подолання
Climate Law		Adjustment Mechanism (CBAM)	парникових викидів
Інституційне посилення системи екомоніторингу та цифровізація	Відсутність інтегрованих баз даних, слабка ІТ-інфраструктура	Неможливість повного контролю за екологічними ризиками, зниження довіри до державної політики	Прозорість управління, підвищення ефективності екоконтролю, створення системи відкритих даних
Фінансування кліматичних заходів і «зелена» трансформація економіки	Обмежений доступ до європейських фінансових інструментів, недостатній рівень держпідтримки	Втрата інвестицій, відставання у виконанні ЦСР, збільшення екологічних збитків	Активізація «зеленого» інвестування, створення робочих місць у сфері екотехнологій
Посилення екологічного контролю та відповідальності	Недостатня координація між центральними та місцевими органами влади	Корупційні ризики, неефективність санкцій, зростання правопорушень	Підвищення дієвості контролю, зменшення екологічних правопорушень, зростання довіри до влади

Джерело: сформовано авторами за [20; 26; 27; 28; 29; 30]

Реалізація заходів гармонізації українського екологічного законодавства з правом Європейського Союзу має комплексний характер і передбачає синхронне оновлення нормативного, інституційного та адміністративного складників державного управління. Впровадження директив і регламентів ЄС у національне законодавство створює умови для застосування єдиних стандартів якості довкілля, розбудови системи стратегічного планування та посилення відповідальності суб'єктів господарювання за екологічні правопорушення. Подолання наявних перешкод – фрагментарність правозастосування, дефіцит фінансування кліматичних програм і недостатня цифровізація екомоніторингу – є значущим для формування дієвої екологічної політики, здатної відповідати принципам Європейського зеленого курсу.

Ефективна гармонізація забезпечить не лише зміцнення екологічної безпеки, але й наблизить Україну до правових та інституційних стандартів ЄС, відкривши доступ до механізмів фінансування сталих проєктів, системи

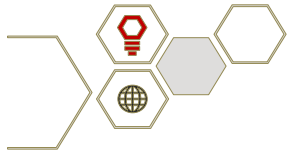
«зелених» інвестицій і кліматичних фондів. У довгостроковій перспективі це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності економіки, поліпшенню стану довкілля та інтеграції України в європейський простір екологічного управління.

Відповідно до проведеного аналізу розроблено механізм удосконалення адміністративно-правового гарантування екологічної безпеки України, що передбачає синергію інституційних, нормативних, адміністративних та економіко-правових інструментів. Його концептуальну основу складає «4R-механізм адаптивного екологічного врядування» (Нормативний (Regulation) – Інституційний (Responsibility) – Адміністративний (Resilience) – Економіко-правовий (Reporting)), спрямований на поєднання правових норм, управлінської гнучкості, фінансових стимулів і цифрової підзвітності (табл. 5).

Таблиця 5

«4R-механізм адаптивного екологічного врядування» у системі адміністративно-правового гарантування екологічної безпеки України

Рівень / Компонент механізму	Суть удосконалення	Очікуваний результат
Regulation (Нормативний)	Оновлення екологічного законодавства з урахуванням положень European Green Deal, Net Zero Industry Act, Biodiversity Strategy 2030 та EU Climate Law; запровадження обов'язкових стандартів звітності про вуглецевий слід	Системна адаптація законодавства до acquis ЄС, формування передбачуваного правового середовища
Responsibility (Інституційний)	Створення єдиного кліматичного агентства України, що координуватиме реалізацію державної політики з питань кліматичної адаптації, звітності й моніторингу	Єдність управління, скорочення дублювання функцій, підвищення ефективності контролю
Resilience (Адміністративний)	Впровадження цифрових систем екомоніторингу (цифрова екологія, Copernicus, Open Data Environment), інтегрованих у державні реєстри	Реальний моніторинг стану довкілля в режимі реального часу, оперативність реагування на екологічні ризики
Reporting (Економіко-правовий)	Удосконалення системи екологічного оподаткування, стимулювання «зелених» інвестицій через green bonds і механізм	Формування економічних стимулів до екологічної відповідальності бізнесу, підвищення прозорості

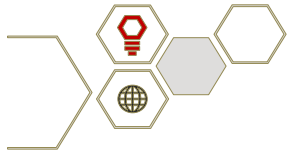
Рівень / Компонент механізму	Суть удосконалення	Очікуваний результат
	публічної нефінансової звітності	звітності

Джерело: власна розробка авторів

Запропонований чотирирівневий механізм є адаптивною моделлю, що сприяє узгодженню екологічної політики з європейськими стандартами, одночасно забезпечуючи її практичну реалізацію через цифрові технології, фінансові стимули та прозору систему відповідальності. Така практика трансформує адміністративно-правове регулювання із суто контрольного у партнерсько-мотиваційне, в якому держава, бізнес і громади спільно формують кліматично стійке середовище розвитку.

Висновки. Під час дослідження доведено, що гарантування екологічної безпеки в умовах кліматичних змін є системною проблемою, що потребує комплексного поєднання правових, адміністративних, економічних та технологічних механізмів. Показники EPI та SDG Index засвідчують наявність позитивних тенденцій у скороченні викидів парникових газів, покращенні якості повітря та розвитку кліматичної політики України, водночас вказуючи на суттєві диспропорції у сферах управління відходами, охорони водних ресурсів та лісових екосистем. Це визначає обмежену ефективність чинних адміністративно-правових механізмів і необхідність їхньої модернізації. Нормативно-правова база України у сфері екологічної безпеки поступово наближається до стандартів Європейського Союзу, однак процес гармонізації залишається фрагментарним. Імплементация положень Директиви 2008/50/ЄС, Директиви 2010/75/EU, Регламенту (ЄС) 2021/1119 (EU Climate Law) та принципів Європейського зеленого курсу й Стратегії адаптації до зміни клімату 2021 року є стратегічним напрямом зближення національної політики з *acquis communautaire* ЄС.

Подолання перешкод, пов'язаних з низьким рівнем міжвідомчої координації, відсутністю фінансування кліматичних програм та недостатньою цифровізацією екомоніторингу, забезпечить ефективність правового

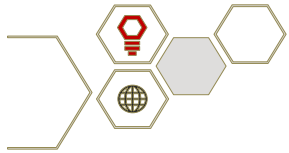

наближення. Запропонований у межах дослідження механізм удосконалення адміністративно-правового регулювання екологічної безпеки, що ґрунтується на принципах Regulation – Responsibility – Resilience – Reporting, визначає стратегічні орієнтири для оновлення управлінських практик, посилення інституційної відповідальності, розвитку цифрових систем екомоніторингу та стимулювання «зелених» інвестицій.

У перспективі подальшого розвитку екологічного законодавства важливим завданням є створення цілісної національної системи кліматичного врегулювання, сумісної з європейськими стандартами. Її впровадження сприятиме підвищенню рівня екологічної безпеки, зміцненню кліматичної стійкості економіки та забезпеченню сталого розвитку України відповідно до стратегічних пріоритетів Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Білан О. В. Адміністративні аспекти екологічної політики: міжнародний та національний ракурс на прикладі *Bayerisches Umweltgesetzbuch (BayUGB)*. *Juris Europensis Scientia*. 2025. № 2. С. 68–72. DOI: <https://doi.org/10.32782/chern.v2.2025.11>.
2. Ciot M.-G. The impact of the Russian–Ukrainian conflict on Green Deal implementation in central–southeastern Member States of the European Union. *Regional Science Policy & Practice*. 2023. Vol. 15, № 1. P. 122–144. DOI: <https://doi.org/10.1111/rsp3.12591>.
3. Ráti J. Ukraine’s green reconstruction: environmental challenges and eu integration opportunities. *Köz-Gazdaság – Review of Economic Theory and Policy*. 2025. Vol. 20, № 3. P. 95–121. DOI: <https://doi.org/10.14267/RETP2025.03.06>.
4. Обушний С., Венгер К. Аналіз елементів CAP та інструментів сталого розвитку, застосовних до аграрного сектору України. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2025. Т. 3, № 17. С. 385–397. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/564> (дата

звернення: 10.08.2025).

5. Kopytsia I. The legal landscape of climate change in Ukraine: challenges and prospects. *Advances in environmental law* / ed. H. Arjjumend. Montreal; Vancouver: The Grassroots Institute, 2024. P. 275–302. DOI: <https://doi.org/10.33002/enrlaw-333/c10>

6. Mikhnevych L., Borsuk N., Udovenko Yu., Alonkin O., Kulaha E. Combining social and environmental law in the context of sustainable development: Problems of legal balance. *Social and Legal Studios*. 2025. Т. 8, № 2. С. 297–308. DOI: <https://doi.org/10.32518/sals2.2025.297>.

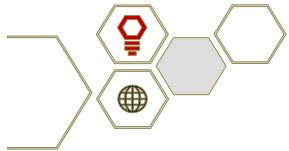
7. Han L., Zhou Z., Shi B., Wang Y. Challenges to environmental governance arising from the Russo–Ukrainian conflict: Evidence from carbon emissions. *Journal of Environmental Management*. 2024. Vol. 349. Article 119481. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2023.119481>.

8. Wang D., Chen L., Dong L. A critical review of climate change mitigation policies in the EU – based on vertical, horizontal and policy instrument perspectives. *Journal of Cleaner Production*. 2024. Vol. 467. Article 142972. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2024.142972>.

9. Бочевська М. Є. Відновлення деградованих екосистем в умовах поствоєнної трансформації природокористування. *Академічні візії*. 2025. № 43. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1940> (дата звернення 10.08.2025).

10. Перерва П. Г., Лега О. В., Безкровний О. В. Синергія екологічного обліку та оподаткування в контексті досягнення Цілей сталого розвитку. *Економічний простір*. 2025. № 197. С. 107–115. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.197.107-115>.

11. Flamm P., Kroll S. Environmental (in)security, peacebuilding and green economic recovery in the context of Russia's war against Ukraine. *Environment and Security*. 2024. Vol. 2, № 1. P. 21–46. DOI: <https://doi.org/10.1177/27538796241231332>.

12. Shyrokykh K., Melen-Zabramna O. Europeanisation of Ukraine's policy on environment and climate: instrumental and anticipatory compliance. Ukraine's thorny path to the EU / eds. M. Rabinovych, A. Pintsch. Cham : Palgrave Macmillan, 2025. P. 247–277 DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-69154-6_11.

13. Корогодова О. О., Моїсєєнко Т. Є., Черненко Н. О., Глущенко Я. І. Трансфер технологій між ЄС та Україною: проблеми та перспективи розвитку. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 16. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15275430>.

14. Klymenko V. Public administration of environmental safety in Ukraine and EU countries. *Law. Human. Environment*. 2024. Vol. 15, № 4. P. 9–30. DOI: <https://doi.org/10.31548/law/4.2024.09>.

15. Tosun J. The European Union's climate and environmental policy in times of geopolitical crisis. *JCMS: Journal of Common Market Studies*. 2023. Vol. 61, № S1. P. 147–156. DOI: <https://doi.org/10.1111/jcms.13530>.

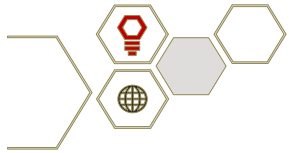
16. Climate Change Mitigation. Yale Center for Environmental Law & Policy. *Environmental Performance Index* 2024. URL: <https://epi.yale.edu/measure/2024/CCH> (дата звернення: 10.08.2025).

17. Environmental Performance Index 2024. *EPI Yale Center for Environmental Law & Policy*. URL: <https://epi.yale.edu/country/2024/UKR> (дата звернення: 10.08.2025).

18. Sustainable Development Report 2025 – Ukraine Profile. *SDG Index Dashboards*. URL: <https://dashboards.sdgindex.org/profiles/ukraine/> (дата звернення 10.08.2025).

19. Paris Agreement. *United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC)*. URL: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement> (дата звернення 10.08.2025).

20. European Commission. *European Green Deal*. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en (дата звернення 10.08.2025).

21. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 10.08.2025).

22. Про стратегічну екологічну оцінку Закон України від 20.03.2018 р. № 2354-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text> (дата звернення: 10.08.2025).

23. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10.1992 р. № 2707-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text> (дата звернення: 10.08.2025).

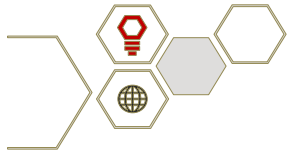
24. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 р. № 1363-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.08.2025).

25. Про затвердження операційного плану заходів з реалізації у 2025–2027 роках Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7.02.2025 р. № 96-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.08.2025).

26. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014 р. № 984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 10.08.2025).

27. Directive 2008/50/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on ambient air quality and cleaner air for Europe. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2008/50/oj/eng> (дата звернення: 10.08.2025).

28. Directive 2010/75/EU of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 on industrial emissions (integrated pollution prevention and control) (recast) (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2010/75/oj/eng>

[lex.europa.eu/eli/dir/2010/75/oj/eng](https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2010/75/oj/eng) (дата звернення: 10.08.2025).

29. Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) № 401/2009 and (EU) 2018/1999 ('European Climate Law'). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj/eng> (дата звернення: 10.08.2025).

30. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Forging a climate-resilient Europe – the new EU Strategy on Adaptation to Climate Change. Brussels, 24.02.2021. COM(2021) 82 final. URL: https://ecolog-ua.com/sites/default/files/2020/docs/eu_strategy_2021.pdf?t=1616076047 (дата звернення: 10.08.2025).